83223

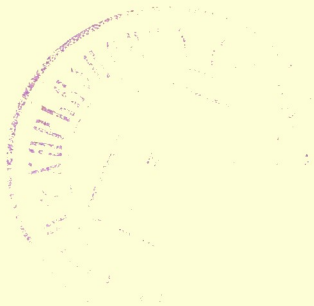

Микола Міхновський.

ЛІРИКА.

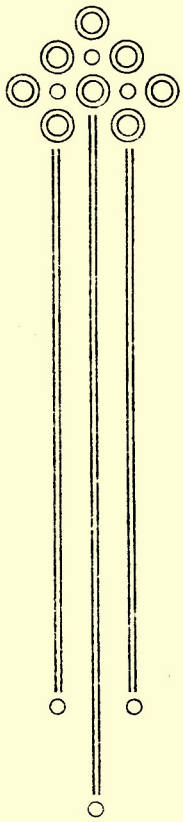

II 41992
83223

КИЇВ.
Друкарня 2-ї Артілі, В.-Володимирська, 43.
1912.

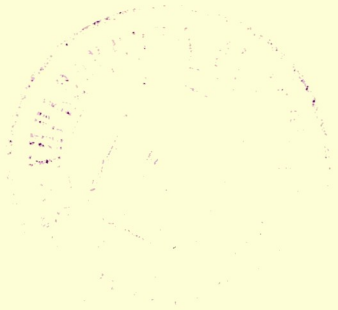

* *
*

Я бачив на скелі орел очи вскинув,
Росправивши льотом крила,
І міцно ударив, і в небі загинув
І хмарку ніби цілував.

Як би мені силу орлинячу мати,
Щоб поглядом мир обійти,
Високо, високо від бруду злітати,
На мить у просторість війти.

Просторість широка, просторість глибока,
Дай чари, коханка, свої!
До тебе навидлі, моя синеока,
Думками злітаю у сні.

І сонъ той чудовий, як пихливість квітня,—
Неначе лілеї квітки,—
Пахуче вливає у душу повітря—
Химери незбутні, палкі.

КУДІЙ ІТТИ.

Ходім відсіль. Тут так чадить.
Живого погляду не має.
Мов згарь із згáрища курить
Пишнота в очи заглядає.

А гень, диви, село стоїть.
—Мреці там. Бачу простяглися.
По стежці цій, що намъ лежить,
Кукіль з барвінком обнялися.—

Запáл туди. Там ліс квилить,
Долина в річку заглядає,
І діамант в луках лиснить...
В темноті брат твій тамъ страждає.

То не мреці. Ганебний гніт
Годин минулих і властливих,
То кривди користність і плід
Серед степів твоїх вродливих.

ПОСВЯТА.

Чи чула ти стогін вмираючих?
Страшенні чи бачила муки?
Послідні зітхання втопаючих?
І першу хвилину розлуки?...

Чи любила отіх бідних сирот,
Що під тином валяють ся скрізь?
Чи надії святі тебе гріли?
А над правдой лила кільки сліз?

Чи ти руки громадській роботі
Віддавала з привітом ясним?
У крівавім вмивалася поті,
Бідувала над краєм своїм?...

Чи ти знала життя важку ціну,
Як ішла в боротьбу без кінця?
Упивалася вся... до загину
Колючками свій шлях простягла...

О, ти чула і, бачу я, знала.
Та не даром і вік свій пройшла,
Бо терниною вщерть уквітчалась,
Кров горячу на їй запекла.

Так пора-ж від роботи спочити—
Хай сильнїші юнаки встають—
Твоїх мрій і жаданнїв великих
В гущавині кайло піднімуть.

ГОДІ СПАТИ!

Годі спати! подивіть ся —
Сонечко вже сяє,
Усіх рівно братів-людей
Проміння вітає.

Мусить сонце народити
Життя нове в світі:
Де-б кайдани безталання
Не змогли гріміти.

Де-б не чути було стогну,
Що блукає всюди,
Горя важкого, сумного,
Яким живуть люди.

Де-б всі люди були вільні,
Як на небі зорі, —
Дивись: горить... покотилась...
Гине в синім морі...

Знову горить, знову сяє,
Як їй забажалось,
І не знає того лиха,
Що світу спіткалось.

Вставай, брате! Годі спати!
Йди на рідну ниву.
Може нива, рідна нива,
Родить волі жниво.

Тоді в світі вільной птахой
Будеш ти літати,
Знайдеш щастя свого віку —
Розіб'єш гармати.

* *
*

Серед моря човен плава,
По хвилям літає,
Нема в єму веселечка,
Сідока не має.

Один гуля до схід сонця,
Хлюпощеть ся тихо,
Одірвав ся від берега
Сам собі на лихо.

Під вербою у затишку,
Дрімав над водою;
Підняла ся тяжка буря,
Понесла з собою.

Проплів човен цілу річку
І лиман Дніпровий,
Очутив ся бідолага
Аж в Чорному морі.

Хвилі човен пригортали,
Ласкаво шептали:
Про казацьку вільну волю,—
Казацькую славу.

ЗА́КЛИК.

Світла! в села світла!
Рівного братерства,
Правди і участи киньте по зерну.
Щирому привіту
Відчиняйте дверці,—
У сердці холоднім добудьте вогню.

Нехай вільне слово
Повсюди пол'єть ся,
Смутливому люду просвітой блисне;
А тупирь мовчазний
Та млявий метнеть ся,
Безділля сіряк з плеча іздійме.

Ой, світла же, світла
В долини, у луки!
Збуркаєм до праці селянські тями...
І з сяйвой прозорой
Гудачки науки
Посвітачі віку запалять вони.

* * *

Гидко в світі цім повстало
Такі лихі літа
Що на рідній Україні
І тут мало жита.

Цілий рік над полосою
Треба волочити;
Плугом водиш і косою,
А ні з чого жити.

Не вродив ся хліб у полі
Не дав Богъ помоги,—
Нудьга даве, їсти хочу,
Ледве тягну ноги.

Як підійду до криниці,
Заглядаю палко
Кличу тую чарівницю,
Що в далі весталкой.

Не йде вона і не чує,
Гуля десь у полі,
Наді мной мов кептує,
Що не дає долі.

Де-хто каже: „знімай, сину,
Свою сірячину,
Йди микати сумні думки
Геть-геть з України.

Може там-де, на чужині
Схопиш біглу долю;
Держи її, не випусти—
Знов загине в полі“...

Добрі усі ції співи,
Але сумно знати,
Що є люди, котрим змога
З родини тікати.

Ні! не кину України.
Не таким вродив ся...
Дивись, брате, ось горобець
Під стріху забив ся.

От-так і я під стріхою
Рідненького краю
Маю вік весь свій дожити,
Хоч тяжко зітхаю.

В НЕВОЛІ.

В клітці пташка молоденька
Нудить ся в неволі,—
Виростала у зеленій
Та густій діброві.

Там вона з'явилась світу
В гніздечку маленькім,
Там заграло і забило
В любощі серденько.

А на гилочці кленовій
Оселя зосталась,
Бідні дітки... аж четверо
Ротиків пропало.

Дітки були ще нікчемні,
Як матірь піймали,
В оцю клітку посадили—
Волю обірвали.

Тремтить крильцем Божа пташка,
Аж пір'я літає,
Бо в неволі, хоч і в холі,
Долю проклинає.

* * *

Тяжко жити вік сліпим,
Не бачить нічого,
День за днем тягти життя
Темного сумного.

Не спізнать тії краси,
Що в просвіті сяє,
Що долиною, ліском
І степом гуляє.

Не купатись бирсом вільним—
Куди схочу лину!
Тільки стежкою знайомой
Плестись біля тину.

Не бачити тяжко світу,
Ні убрання хати;
Ні поглядом малих діток
Своїх не кохати.

Вік увесь в млу загорнути,
Вічну ніч з собою
Тягти туди, куди зійдеш,
Де ступнеш ногою.

* * *

Я знаю,
Мій краю,
Хвилина настане—
Юнацтво устане.
І знову велике
Забуде про лихо,
Рідненького краю.

Я бачу,
Байраче,
Як ти зеленієш
І сонцю радієш.
На тебе погляну,
Я край свій вспомяну
І гірко заплачу.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Жадання,—
Благання
Великої волі
Несуть ся по полі
У небо злітають
Либонь промовляють:
„Росте рятування!“

Навкруги́
Вороги
В'ють залізні грати,
Бо зачули вони:
Десь вітрець повіва,
Инший стяг підніма;
Десь ревуть пороги́...

Мій краю,
Скликаю
До гурту завзятих,
Паланням обнятих
За кращую долю,
За рівність та волю
У рідному краю.

Єднайтесь,
Збірайтесь
В освіті і вільні...
Не будуть дарімні
Ті сили святі,
Що родились у млі.
До гурту! єднайтесь!

* * *

О, мати, мати, пам'ятаю
Боязьку пісню ту,
В дитинстві ти мені співала
Про долю навісну.

І вріс я... і став великим...
На працю мусив йти,
Щоб тяжкі пута поразбити,
Ярмо з плеча стягти.

Згадав твій спів... О, Боже, правий!
Навіщо так зітхать?
Навіщо зазирать лукаве,
Дух вільний зневежать.

Я сила сам—як сердце б'єть ся
Вогонь—як думка є.
Хай гороб'яча ніч несеть ся
Дарма! мене не згне.

І тим великим лиходіям,
Що хилять ся і гнуть...
На спинах всі свої надії
Вивозять—й світу пруть...

Що зневажають людом темним;
За шкуру сало л'ють...
Смердючі каганци назирці
Замість лямпад дають...

Я заспіваю пісню вільну.
Рідненькая, свою.
І не схилюсь, не вздрю розміння—
Палаю—не живу.

А ти? як ти колись співала!
Бо в инший вік зросла.
Із ріду в рід тоді вкрапляли
Погані сім'яна.

Та Бог простить тобі ті співи,—
В них сльозоньки текли,
Страждання відзгуки німії
Тремтіли десь на дні.

І я простив... Люблю за згуки.
Люблю тебе давно.
Збуркали згуки перші стуки
У серденька мого.

***

Чи є в світі така ласка, як мати голубе:
Святі, щирі, невимовні
В нас жадання буде.

—

В тиші смутком оповитій дивну казку зложе
Про ту лицарську могилу,
Де плеск чути Божий!

—

І безмірно ніжну пісню нам співа в колисці.
Пригортає, піль здіймає,
Сльози п'є краплисті.

—

Через бір і трясовину понесе з собою,
Втрате всі свої зусілля,
Щоб дать кращу долю.

—

Перші виблиски надії розгорта поволі,
Червоніє нашим загром,
Як ідем у борню.

—

Ні коханочка вродлива, а ні чарівниця,
Не дадуть нам того свята
Що мати—в дитинстві.

—

Тільки діти нерозумні цього не тримають
І частенько матірь рідну
За сердце щипають.

* * *

Хотів би не чути,
Не пити отрути
Із ковша людської біди.

Хотів би не знати,
Які нові латки
Збудують у нашім житті.

Та згода, брат, чути—
Сковали нас пути...
Розбити їх змогу найди.

Повинні все знати,
Самі долю дбати
У віку хрещатім, хиткім.

* * *

Бреніть дужче струни, бреніть отруєні,
Нехай в вас ударить ся серця вага,
Послухають квіти у полі зелені,
Із хмарок обмиє краплюча вода.

І муку безкраю в нетечу знемоги
Докиньте наскоком докіра гучним,
Щоб знялась з нечев'я великая буча
І з вітром шаліла повітрям одним.

Осмикану мрію в широку долину
Колоссям налитим шпурніть у жнива;
Хитаючи стеблом впослідніє рослини,
Хай скаже про зраду й під косу ляга.

ПОДОРОЖ.

Гей же ти, тройка, несися стрілою!
Рівні шляхи. Ну, ямщик,
Що задрімав над вожжою?
Швидче! вперед! розійдись.

—

Пісню мені заспівай залихватську,
Тільки про горе мовчи.
Веселощі хочу знеиацька,
Сердцем бажаю спочить.

—

Бачив я горя усюди богато
Геть, надоїло гидке:
Влізе непрохане въ хату...
Що тут... почни ка своє.

—

— Барин, пісень я веселих не знаю,
Зроду я їх не співав;
Бідніст'ю вік обгортаю,—
Батько, як жив, завіщав.

—

Вийшли з крепацтва без землі на волю.
Думалось: воля—це рай.
Панство мовляло, що долю...
Барин, но ти... вибачай.

—

Що тут розмова? Он голод підходе,
Хліба у хаті нема.
Кажуть: Господь недороди
Нам за гріхи посила.

—

Грішні ми всі в цьому світі,
Тільки богаті пани
Гроші кидають, не лічуть.
Бачив таких я, возив.

—

Десь тут помилка, а де я не знаю.
Важко на світі так жить.
Хліба шматини не маю,
Він же не зна—куди діть.

—

Гей же ви, коні, стрілой розійдіть ся!
Барин, мене не суди.
В грудях, де горе коїть ся,
Веселої пісні не жди.

* * *

Хвиля за хвилею
З юнацтва силою
Іде.

Крадькома пінить ся
По скелі струїть ся
І б'є.

А вітер у ночі
Таємно бормоче
Встає.

Владичного горя,
Знов пісні у моря
Кує...

Вмить море бурхливе
Нові переливи
Пол'є.

І скеля запріта
Для думки та світа—
Паде!

ИДІЛ ВІКА.

Гірко навкруги і дико...
Злоби на нас надів вінець,
Царить могутний владика—
Злотого кумира кузнець.

Падають в бруду тут люди,
Бажанням наживи повні,
Завись колише їх груди,
Б'є піна із рота в пітьмі.

Мрії святі ізірвавши,
Голос згубив чоловіка,
Мир весь бушує, зазнавши
Користи іділа віка.

* * *

Серед степу одні
Ми з тобою були,
Моя доле підбита.

Вже пожовкла трава;
Підступили жнива;
Нахилилося жито.

Скрізь блищала коса,
І краплюча роса
Сяла нам оксамитом.

На риллї спать лягли,—
Комарі загули...
Ми зітхали невкриті.

Ледве ранок вставав,
Нічку день ізривав,—
Піднімались розбиті.

Так за роком гиб рок...
А нам каже Пророк:
„Не забуду вас, діти!“

Увесь вік ми ішли
В край, де сяють весни
Перламутрові квіти.

І коли в пишний край,
В життя кволого рай –
Рок поможе приплити.

Мабуть й смерть підморгне
Та до долу пригне
Наші стоптані літа.

А про края краси,
Що весіллям рясні—
То надія марою сповита.

ВДОСВІТА.

В білій одежі
В'язень у вежі
Ранком стоїть.

Варта вартує,
Петлю готує,
Люд поки спить.

Гойдалки палі
Похапцем склали...
Хтось гомонить.

Велике слово
Тяжку промову
В досвіт коїть.

. . . . . .

А за стіною
Вкритий журбою,
Ліг краєвид;

В зазубнях стиска
Одлиском блиска—
Одур пашить.

* * *

Ти смієш ся, а я плачу.
Мене лихо даве.
Коло сердця все і в'ється ся
Погане, лукаве.

Ти смієш ся... Це не гоже:
Л'ють ся въ мене сльозы...
Чоловік ти ж, не скотина,
Схаменись, небоже!

Ти смієш ся... Смійся-ж, брате...
Настане година—
Над тобою посміють ся
Так твоя дитина.

* * *

Нехай ми нікчемні, нехай буде так,
Нехай наша доля вся стоє п'ятак.
Але хто в острозі сказав слово „брат“,
Дав дружню руку, дав ласки погляд.

Колись, як маленькі, ще діти були,
То чули про Бога, про Його Твори;
Здаєть ся, і совість близенько жила:
У хаті—край хати, в селі—у села.

І правда прибита під тином блукала,
Не мов то покритка дитину ховала.
Добра ми ізроду не бачили в світі,
А злобу і завість зуміли зігріти.

Дві сестри у купі нас щиро кохали,
На тяжкії вчинки вперед знаряжали;
Тоді без просвіти у темнім барилі
В них бачили щастя, і змогу і сили.

У долі своєї ми вийшли байстрята,
Недолюдки гидкі, всім миром прокляті.
В острозі, в кайданах несем свої кари,
Не бачимо сонця... самі чорні хмари.

Нехай ми нікчемні, нехай буде так,
Ви долю звичайно цінили в п'ятак.
Чому-ж не дали ви нам ласки якої?..
Тоді-б піднялася ціна може вдвое!

НАД ДНІПРОМ.

Не плач, друже, над могилой
На Дніпрових горах,
Що дивить ся хрестом білим
В небозвізда море.

В ночі згинув батько рідний.
Вічний єму покій!
Оттам тіло у могилу
Зарито глибоко.

Під землею лежить воно,
Тай угомонилось.
Під землею люди рівні,
Як в світ народились.

Чи в богатому жупані,
А чи в сірячині,
Як умреш, рядком на парах
Підеш в домовину.

Там знайшов Тарас братерство,
Вільність і освіту.
Всі святії заповіти,
Котрі давав світу.

І знущання петербурські —
Пекла дужчі муки —
Забув... степи оренбурські...
Та кайдани люті...

Доле марна, доле гірка,
Пекельне бажання,
З вами жила мрія палка
Серед повіряння.

Не плач, друже, бо—здається ся—
Могила зітхає.
Мов зачула тяжкий стогін,
Що груди здіймає.

ГУДУТЬ ДЗВОНИ.

Гудуть дзвони... їх дзвон несеть ся
Із краю в край, із віку в вік;
Луною в лісі відгукнеть ся,
У полі кине довгий слід.

Дзень! склянкою об склянку вдаре,
Об камінь глухо торохне,
В вечірній зіронці зникає
І в раннім сонечку гуде.

Весь вік дзвони над головою
В ясний б'ють день, у темну ніч.
Одні життя несуть з собою,
Другі—до смерті клич.

Ці дзвони будять всіх на світі,
Но дзвон иншиї, таємний є,
Котрий вчувають тільки діти—
Єго люд Святом Правди зве.

* *
*

Той не орач, хто плуг кує,
То не талан, що лихо л'є.
Не воля то, коли бряжчать кайдани,
І немогутний льот, як крила рвані.

А той орач, хто борозду зриває;
Талан—як щастя щиро обгортає;
Там воля, де кайдани порозбиті;
Могутний льот—крилами гори криті.

ДОВІЧНИЙ МОТІВ.

Над озером низько схилилась громівка одна,
Блукаючи палко по дну,
Но вітра диханням хиталась жартливо вона,
Згадавши далеку весну.

—

Смутливо задумалась старість над віком минулим:
Де, молодість, сила твоя?
Всі іділи впали, глибоко в житті потонули...
Пора! в домовину пора.

ВІНОК В. І. БРОВАРСЬКОМУ.

Із рук фортуни в млистість люту
Ти в ковшик з радіст'ю налив
Життя страшенную отруту
І випив вщерть і дно уздрів.

Квітки найшов там щастя й віри,
Кохання ласощі спізнав,
Страждання віку безумірне
Об грудку смерті розбивав.

Де ж сльози ті, що жали груди?
Гризота де грімних думок?
Надію стискавши, як злуду,
Піском засипав свій стружо́к.

Раніш ти нас зійшов в безодню,
Гризетом сам себе накрив,
Фортуни плахту роззіплявши,
Вспінив отруту—і спочив.

У МОРЯ.

Тихе сонливеє море,
Блиски вечірній зорі,
Скелі моцарські над морем
Стіну грозову звели.

Мимрять щось хвилі ласкаве.
Смуток у шумі зника.
Чудить ся радість заграла,
З моря до серця впада.

* * *

Гей, бистря, бистря, бистрина,
В мою душу загляни;
Нехай зникне хуртовина,
Лід холодний розірви.

Годі з студінем вінчать ся
І покоїть цвинтарі.
Треба жити і сміять ся,
Поки є вогонь в крові!

* *
*

Ти вийшов ранком до зорі
Співати пісню вільну,
Ти степом йшов, де плугарі
Розрили пашину земільну.

Ти став співать, підняв свій стяг,
І з братнею любов'ю
Бажалось роки всі згадать
Залиті нашей кров'ю.

Ті роки тяжкої нудьги
Пригнобленного люда,
Коли свистіли батоги,
І міцна була пута;

Коли кайдани та ярмо
Давили наші груди.
Над нами властиї були
Самі кати—не люди;

Коли люд бідний ізобгав
В своїх ганебних лапах,
З'явився миру копитал—
Коваль нових гарматів...

А вітер слухав той твій спів
Та ніс рідному плугу,
І плуг орав, але скрипів,
Згадав прокляту тугу.

Ти розгортав великий стяг,
Зкликав страшні примари;
І тільки кістяки в трунах
Єго не добачали.

НАД МОРЕМ.

Реве море, реве буйне,
Мов несамовите;
Чайка бідна над ним в'ється ся.
Під крило підбита.

Чого стогнеш, сине море,
І хвилями б'єш ся?
Чи над чайкою сумуєш?
Чи може смієш ся?

Чи не бачиш тії крови,
Що на сонці грає;
Чи не чуєш чайки стогну,
Що в хвилях лунає?

Хвилі вільні, хвилі дужчі,
Піднімають гору...
Чайка навіть ізринула--
Тай накрило море.

Реви-ж, море, реви-ж, буйне,
Та клубися піною,
Щоб не бачить того тіла,
Котре в тобі згине!

НАРИС.

По краєнебу скелі сиві
Здалека протягли тасьму,
Великі, власні, гордовливі
Міркують з сонцем на снігу.

Гребінкою густою чешуть
Пишний Кавказ удовж і в шир,
То зникнуть, то вогнем закрешуть,
Долину вбгають проміж гір.

Внизу квітки гойдає вітер,
Немруща тихливість сія;
Південним небом ізігріта
У роскоші цвіте земля.

Криниці... Строми сторчовії...
Горяча краплюча вода...
І річки голосні, бурхливі,
І люди чорні, як мара́.

А вище сніг, дрібнії хмари,
Холодна фуга завива...
Чудовий край личин Тамари,
Де жар з-під криги вирина!

ЗА БРАМОЮ.

На горі у Дніпра,
Як вечер осліпне,
Таємничі речі і спів,
Не мов би то птиці,
Благання черниці —
Зарік.

За ними слідою
Димок полосою
У небо далеке поплів,
Туманом послав ся,
В натхненні скупався
Безлік.

У горах просторих,
Де брама покора,
Старий ліс поволі шумів.
Дерева трухляві
Дві тіні хитали
Шулік.

Та пугача виклик
Нагадував зникле,
Черницю на ліжку будив.
Гріх знов прокидав ся...
І скусою крався
Урік.

* * *

Чи я сплю, а чи дрімаю —
Сам ніяк не розберу;
Про минулеє зітхаю
І сучасність ворушу.

Все сплилося... Мов гадюки
Свою шкуру по весні,
Обмінили думки зраду
На надії чарівні.

У новим сповиті вбранні
Грище щастю завдають,
Через лід мерців жаданнів
З серця вогник достають.

Чи я сплю, а чи дрімаю —
Сам ніяк не розберу;
То в майбутність заглядаю,
То в минулеє пірну.

* * *

О, фантазіє велика,
Ти могутний гук життя,
Коли лине бігле лихо,
Кинеш смугу забуття.

Взносиш всі людськії стогни
У блакитні небеса;
Край — без краю, без припони
В тобі сила і краса.

Ти—талан для безталання,
Щастя дзвінкая струна.
Спиця перша мироздання
І послідняя—кінця.

Як ухопиш—снів чудових
Ласка щира обгорта,
І летиш стрілой за гори
У далекі небеса.

А відтіль на землю брудку
Глянеш поглядом ясним,
Позабудеш темні стежки
І страждання чадний дим.

Хай хвилює лютість горя,—
Ти далеко від землі.
Скаженіє, здійма море,—
Не достане на шпилі.

О, фантазіє велика,
Пригорни своїм крилом.
В гору! вище! на край світа
Понесемся з човником.

* * *

Ми бажаєм долі
Широкої волі,
Про котру щебече
Пташка в чистім полі.

Ні куцих жупанів,
Ні плисових свиток
Не дамо більш шити
З наших бідних литок.

Годі шкуру драти,
Боляче нам дуже;
Та ще й посадили
В вонючі калюжі.

Але годі, годі!
Полум'я палає,
І ясні-чудові
Яскравиці сяють.

Уже бачуть добре:
Де дощик, де хмара...
Відкіль буде лихо,
Відкіль грім ударе.

В голові і думки
Будять вони щирі
На великі вчинки,
На змагання смілі.

Великі бажання
Великої волі,
В вас наше життя все
І кращая доля!

Ми вилізем в гору,
Побачимо світу,
Бо віремо в Правду,
Святу та Велику.

83228

ШВАЧКА.

Є в світі мурашка,—
Усяк її знає,—
День цілий і нічку
Роботу шмагає.

З ранком на дворі,
Чи в темної ночі,
За ділом гне руки,
Здіймаючи очи.

Як пташка у полі,
Пісень не співає,
З роботою волі
Ніколи не має.

Все марно так трате
Загублені літа,
Щоб гладу не знати,
Шоб тіло одіти.

В кімнаті гень лихо
По стінам вітає,
І стогін там ледве
В сльозах замирає.

Глузуючи голка
Над цім працюванням.
Намулює пальці
Своїм катуванням.

Так вік її тихо
Навкруги́ котить ся...
Не дай, Боже, злиднем
У світ народить ся!

В ШКОЛІ.

В селі, в убогій хатині
Зібралось з десяток дітей;
Босенькі й латки на спині,
Бо діти більш бідних людей.

Учитись до школи прийшли, —
Темному важко на світі
Прожити свій вік. В освіті
Надіють ся щастя найти.

Гудять, мов робітниці-бджоли,
Діти веселі, здорові;
Мужицької праці живці,
Новеньких підвалин стовпці.

Навчительша вийшла... „Нуж бо
За діло!“ І змовкла дітвора;
За книжки любенько взяла ся, —
Святая яскра заняла ся.

ФОРТУНІ.

О дай мені ласки, моя дорогая,
Щоб серце бездольне зігріти;
Бо холод зімовий квилить, —
Мов вкутали снігу затáми.
А жити?.. бажаєш весь жити.

Крила мені дай же, моя дорогая,
Щоб змога була полетіти;
Бо серце розбите дзвонить,
У грудях спирає і даве.
А жити?.. повинні ми жити.

О дай мені віри, моя дорогая,
Щоб душу під гнітом збудити!
Бо тяжко пітьмою гнітить,
Коли скрізь панує погане.
А жити?.. без віри як жити!

Прийди ти! я довго той виблиск чекаю,
Жорстокість життєву спалити.
Надія розбита скеглить,
В каскаді марніє і в'яне...
Все ж серце чудес жде в блакиті.

З ПІСЕНЬ КОХАННЯ.

І.

Не осуди, не прокльони
За день минулий, ніч ідучу,
Смілійше в очи глянь мої,
Забудь життя тяжкую бучу.

Я димом тонким, як туман,
Як явище далке, чудове,
В коханні стискаю твій стан,
Розвію тугу по діброві.

І льотом з силою вогню
В мент з серця мряку розжену я,
І ти падеш у вівтарю
Горячих ласок й поцілуя.

II.

Л Ю Б О В.

Бачиш, на гильці он квітка гойдаєть ся?
Мила, то наша любов.
Як же радісенько ти усміхаєш ся.
Чуєш?.. серденько: бом! бом!

Що же! не станемо довго розмовить ся,
Киньмо ся швидче, зірвем.
К грудям приколемо. Щастя нам вродить ся
Таїну долі піймем.

Кинулись зразу... Схватили і знищили:
Кожному вартило все.
Листя обсмикане, листя змарнілеє
Падало сумним сумне.

III.

З неба зірка обірвалась
Та на землю впала.
Моя мила у гаєчку
Тихо промовляла:

„Ох, заїдеш ти далеко
Від рідного краю,
Не чутимеш тії пісні,
Що я заспіваю.

За горами високими,
За яром глибоким
Не побачиш свого краю,
Де не кинеш оком.

І в хвилину серце стисне,
Думка прихильнеть ся —
Моя мила на Украйні...
Як їй там живеть ся?

Як живеть ся?.. Любий друже,
Оглянь ся на небо, —
Ось, хитнувшись, ясна зірка
Падає до тебе.

Тоді знай, що я горячим
Бажанням палаю,
До серденька в своїх думках
Тебе пригортаю.

Зірка ясна — звістка моя,
Поцілунок щирий,
Що у дальнюю країну
Шле до тебе мила".

IV.

Линули сльози з очей молодесеньких,
Перші сльозини в житті.
Ніжно блискучим кришталем смутнесенькі
З щочок повисли вони.

Чорнії очи, навіщо ці сльози?
Лихо гидке, замовчи!..
Чорнії очи, як пишнії рожі,
Винні ви тільки цвісти.

Слухайте казку, що вам розказує
Ночі маріння чудне.
Промінем в серце дівоче заглядує
З неба жадання святе.

Чорнії очи, вродливі, глибокі.
Квіти ви любі мої!
Мушу в коханні до вас чорноокі
В вашу безодню ввійти.

V.

Учора умерло, сьогодні зника,
А завтра — чи будемо жити.
Он нетля жартливо до свічки впада.
До тепла. До світу, до світу!

Окутала фльором нас нічка німа.
Ні гуку в верхів'я не лине.
Співзір'я Ведмедиці гень вигляда,
Між гилок у листячку гине.

До завтра з тобою коха літня ніч
Удвох, як в минулім, з'єднала.
Гони ж далі сумнів непроханий пріч.
Ти чуєш? на архві десь грають.

То в грудях збуркалась кохання доба,
То струни у серці зривались.
Ніч літня тихенько, властливо плила;
А ми поцілунки збірали.

І досі ще свічка на столі блима,
Згоріла і стала чадіти.
Все ж нетля жартливо до вогню впада.
До тепла. До світу, до світу!

VI.

Мій перший спів уплів і счез в яскраві квітня,
Сховались любощі у молодь запальні,
Натхнення збуркало молитву,
Коли над кручою обвислою плили.

Тремтіло все в горячім привидді кохання,
Сновиддя устала велика хвилина:
В глибокість пірнули ридання,
З віночка упала колюча тернина.

VII.

Півтемність мій спокій украла,
Закинувши в груди нудьгу,
І темная ніч розіп'яла
Мій мрійник на вохкім снігу.

Темрява мизерна сміється ся,
Пославши килим машкари.
А серце палає і б'ється ся...
Навіщо?.. Замри. Не гори!

VIII.

РОЗРА́ДА.

Прощай! Тебе навіки покидаю.
Тяжкий цей час. Мовчи, молю!
Чого ж ти в очи заглядаєш,—
Побачить хочеш там сльозу?

Коли б ти знала, як кохав я щиро!
В яку храмину ввів тебе.
У нічку темную—в тяжку могилу
Мене зрадливість занесе.

Ти так струнка і так вродлива
І мусиш роскіші в житті...
Я винен сам, що за перлини
Прийняв огидлі дукачі.

Прощай! У тугу люту заверну ся,
Ні слова в мент цей не скажу:
Бо серцем ще тобі молю ся,
Маріння ж скомкані трую.

IX.

З очей похмурих пала роса
На квітку айстри у саду,
І роспустились дивні коси
Й на стежку кинули тасьму.

Та чарівниця, та дівчинка
З води в окрасі піднялась.
В ометі русявім затінка
Сховавши дня розгардіяж.

Стихає скрізь. Ратáй із поля
В село до дому поспіша;
Вже чередник свою отару
За огорожою прогнав.

Пройшла хвилина—і затихло.
Ні згуку навкруги́ нема.
Намисто квітник роси стиха
На низку нагідок знизав.

Заснуло все... А я все з нею
Один співаю в сірині,
Вона бренить причуд лютнею,
У душу дивлючись мені.

Щось соромливе, невимовне
Повколом в серце заляга,
І тиху чую я промову:
„Я вся—твоя, я вся—твоя!“

Струнκий стан палко обнімаю
І пахощі з волосся п'ю,
Весілля пісню лютня грає,
Я почуваю—що люблю.

Так ось таємничість святая,
Де щастя... Чарівниця та,
Що люд на ліжко укладає,
Мені себе всю віддала.

X.

Не перша ти, що я розхожусь,
І не послідня, друже, ти.
Так хвиля скелію розб'єть ся
І знову висне на скелі.

Так літо в-осени загубе
Убрання лист зелений свій,
А весна щиро приголубе
Покрівець ніжний, чарівний.

Серденько з кожним разом б'єть ся,
Як погляд ніжність в душу л'є.
І з млост'ю радість обійметь ся,
Що коло серця серце є.

В житті любов нас раз хвилює,
А те остатнє — то примхи,
В них почуття дрібниць панує,
Мов послід виновий в ковші.

XI.

Ти з серцем розбитим до мене ввійшла.
Запали стражденні очи,
Чолом твоїм смуга глибока лягла,
А убір невинний, дівочий.

У мене теж серце із криці було,
Але вже розбите... Не стулиш.
Колись почувало і радість воно
І друге питало „чи любиш?“

Розбиті два серця—два віки життя.
Невже залунають умісті?
Що раз покохало,—того почуття
Не вернеш ніколи на світі.

По стежці іди ти сама і прямуй;
Мені не боронь йти над яром.
Серденько розбите в грудях замуруй,
Не крий думки знову туманом.

* * *

Рожовая квітка, чого ти схилилась?
Навіщо ти листя кидаєш своє?
Невже краса квітки од вітру розбилась,—
Хвилина загину для тебе стає?

Ще вчора цвіла ти і гарним убранням
Манила бжолу і мителиків рій.
Царицей була... своїм пануванням
Їх в чарах кохала і ласці своїй.

Сьогодні не та ти! Вже хилою стала—
Краси як не має, то й сили нема;
Та бжолка від тебе тепер поспішає,
Метелик на квіточку иншу літа.

* * *

Сад мій роскішний осипався знову,
Листя по стежкам лягло,
Гилки таємну вчиняють розмову,
Часом ударють об скло.

Враз я відкинусь і гляну в віконце.
Бідна природа вмира.
Меркле з-за хмарок виглядує сонце,
В жмурки не мов би то гра.

Хмарки мрежані плавають в небі,
Вітер поволі гоня.
Думка-зрадниця побігла далебі,
Листям поблідим шурха.

ОСІННЯ НІЧ.

Нічка осіння, ніч безталанна
Тихо на землю зійшла.
Квітки засохли вітром порвані,
Маревом диха земля.

Листя зірвалося з віток жовтесеньке,
Землю вкриває рядном.
Літньої ночі деж ласка теплесенька?
Холод вже стука в вікно.

Дивлять ся зорі із неба темненького;
Місяць холодний гуля,
Спо́кій звиває із смутку сіренького
Й душу мою обгорта.

Спіть же ви, люди, у нічку осінню,
Спіть, доки встане зоря;
Може приснить ся друга ніч—весіння,
Тепла, жартлива, ясна.

СОНЕТ.

Глуха і чорна ніч повстала,
Темнота землю одягла,
На небі зірками заграла,
В кімнаті звисла по стінам.

Весь люд потомлений в роботі
Спочив. Заснуло все... і спить
Нудьга... важкі турботи...
І сна встає чудовий мить.

В горячім привидді і щирім
Дай розцвіт надії ясній
О ніч, чарівниченько, мила!

Шепни, що згадаєш ласкаве,
Про квітень весни молодий...
Утни палкість серця, Тéмряво.

ВЕЗЕРУНОК.

Е мрачнії думки, як ночі осінні,
Холодні, суворі, тупі,
В душі безувірою жаху бирсою
Вдаряють в лю́тощі свої.

У серці боляче лящать заколотом—
І замре в ваготі воно.
Зважливість нещира і зрада поблідла
Слі́зою зійдуть на чоло.

ПЕРШИЙ СНІГ.

Перші сніжинки з блакиті упали,
В роздумі ніжнім лягли;
Біленькі стрічки по землі послались;
Убір на гилках лиснить.

Дужче сніжинки запінились дивні;
В замуті сонця нема.
Встала нагально холодная хмара,
Мимохіть світоч хова.

ЗІМОЮ.

Сніг скатеркою послався,
Ліг біленьким полотном,
Та з морозом обінявся
І скрипить під полозком;

На ліс темненький навісив
Свій покрівець чарівний.
Стихло все... Пісéнь не чути...
Ліс замовк—стоїть квилий.

Може спить... а чи дрімає?
Про минулеє гада.
Щось шепоче... Чую, знаю:
Сили всі зіма взяла.

А гилками, як підпита
Птиця крилами, хита.
І сонливим сплином вкритий
Сонця з хмарок вигляда.

В ЗІМОВИЙ ВЕЧІР.

Падають сніжинки,
Хига завива,
Крадеть ся морозець
До мого вікна.

По склянці узори
Мережані ш'є:
Густі ліси, гори,
Паляць устає...

Дивлюсь у віконце:
Сувора зіма
В сновидді холоднім
Весь мир обніма.

Ні сонця не видко,
Ні зірки нема,
Темнота з морозом
До шлюбу чвала.

Реве вітер в грубі
І плаче в трубі,—
Привиддя страшнії
Встають на стіні:

Заставки острожні
Та люта Сібірь;
І люди знеможні
Бредуть через бір.

Здалека в заслання
Глибокі гадки,
Великі жадання,
Могутні, палкі...

З південного краю,
Північній доби
У спрят заривають
Під кригу журби.

Заковані руки
В кайдани тяжкі...
Страшеній муки...
Кроваві річки...

У грубій причуді
Металь забряжчав.
Час вдарив... удруге.
І я очуняв.

* * *

Чую дзвон
Передзвон
Верби молодої:
Хату кинь,
Хату кинь,
Вже весна на дворі.

У блакить
Сивий дід
Упóслід поглянув,
Та і зник...
Молодик
Мабуть єго вдарив.

Реп'яхи
Кожухи
На стежку послали,
Колючки —
Землячки
Рядком полягали.

Дзень—дзень—дзень!
Ясний день
Данням розливає.
Вода з гір
У мій двір
Гнівно заглядає.

Греблю рве
І реве,
Далебі булькоче.
Тільки пень
У цей день
Життя не лоскоче.

* * *

Слухай пісню соловейка,
Пелюстки барвисті рви.
Щастя тут. Зовсім близенько.
Чого став? Іди! Іди!

Серце любе щось віщує.
Всполохнула ся душа.
Мане, кличе... Ти не чуєш
І не віриш в чудеса?

Квіти, кинули ось стріли,
І захід уже уплів,
А узори місяць бліді
В темний сад з гори навів.

Бачу вийшла тінь до тебе
Із зеленого гайка;
Соловейко-ж пісню в небо
Чарівную докида.

Тінь з тобою ізлила ся.
З серця холод-лід зника.
Це кохання підняло ся —
Первоцвітик обрива.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

А на гилочці грушовій
Соловейко все співа.
Цілував ти очи, брови —
Її мабуть вірив в чудеса.

* * *

Ой косе вже, косе
І косу клепає
Козак молоденький
В зеленому гаї.

Де ручкою пройде,—
Там стежка лягає,
Траву зелененьку
До землі вклоняє.

Ой косе вже, косе
І косу клепає
Козак молоденький
В зеленому гаї.

У ПОЛІ.

Сонце. Жарко. Мов із шовку
В павутині серед нив
Мак похилену головку
В тінь заводе васильків.

В полі виріс сам собою
Із рідних степів землі,
Диха волею живою,
А не примхою товпи.

У просторісті привітній,
У зеленій далині
Материнці губоцвітній
Кива стеблом в стороні.

Весь пишаєть ся у волі.
Тай боятись тут чого!
Дикий гук людського горя
Броде по́вагом селом.

* * *

Ніч опустилась на землю глибока.
В тиші бренить десь струмок.
Йду кладовищем... Струга одиноко
Дід домовину з дошок.

Річка послалась туманом укрита.
Дід все струга та струга.
Мрію ж незбутню, бажанням сповиту
Серце і тут колиха.

Губи зімкнула ти, нічка пахуча,—
Згука не чути ніде.
Пісня з душі зірвала ся пекуча
Й в першу могилу пливе.

Хочеть ся в мертвих збуркати тремтіння,
Зірку з верхів'я дістать,
Скинуть окови, розбиті сумління
По́тайки в нічку сховать.

Зіронько ясна, у нічку темненьку
Яскри роскидуй срібні;
І з глибини мою душу смутненьку
Поглядом щирим буди.

МЕТЕЛИК.

Біля квітки в'ється-б'ється
Метелик крилатий,
В відчинине віконечко
Залітає в хату.

Метелику, метелику,
Ти родився на волі,
Чом крильцями квітчастими
Не махаєш в полі?

Чого летиш у кімнату,
Де спека та стіни;
Чи схотилось пошукати
Кращої країни?

Хіба мало тобі квіток
У чистому полі...
Чи помислив поміж людьми
Найти ясну долю?

Улетів, ти, веселенький, —
Зикрилось віконце,
І упóслід тобі, друже,
Тут засяє сонце.

Ось дитина підкрала ся
Хитрим кошенятком,
Вже до тебе простягає
Свої рученята.

Кинувсь швидко геть до вікна,
По склянці скребеш ся...
Але де-тут! Смерть тихенько
З дитиной смієть ся.

РАНКОМ.

Дивн, блукає блідість ранка
Серед проїзжого села,
І нитка крізного серпанка
На травці іновком одлива.

Горить восхід. Ясніє далі.
Збуркав ся гомін у людей.
Щоб муки знов тягти безкраї
Із-за гори летить Борей.

Ратáй піднявсь. А далі й дітки.
Щоденну працю почали.
Життя ж, навколо стиснув сітки,
Хова свій регіт у тіні.

Чим ближче день—тім рідші сітки.
Сполохом сяє вся земля.
В прозорім ранку з-під намітки
Встає майбутня боротьба.

* * *

Скорбота сконала,
І скрегіт затих
У щастя обіймах
Цілющих, ціпких.

Скріз щілку пробудка
Пробле́ми встають,
Прозорі проміння
Збентуженим л'ють.

Гармонія згуків
В нетечі життя
Потомлені руки
В роботу здійма.

А радости сльози —
Перлини ясні —
По новій дорозі
Кидають грізьби:

Неправді і лиху,
Неситі шумній,
Нетямі нікчемній,
Пишноті нудній.

НЕ КЛЬОНИ.

Ніколи не кльони нікого.
В хвилину горя і нудьги
Як віриш—серцем линь до Бога,
Не віриш—вдарь ся до мети.

По їй прямуй, не мсти ворогам.
Хай мрії пінять ся твої...
В руках всевластнього Молоха
Чи чуєш стогін бідноти?

І стіко, глянь, голодних плаче,
Не сльози—кров тече сама,
Не вкритих долею, неначе
Глузує ними промінь дня.

А холод б'є... і хуґа люта
Заносе прояви святі;
Голодні люди у темноті
Бредуть, як в шахті шахтарі.

До них! до них з ясним привітом,
Серденько, руки простягни,
Та покажи пред цілим світом,
Що бідних вмієш полюбить.

Зігрій... голодних втіш—як мога.
В пітьмі свій каганець світи.
Нехай блищить... і до порога
Нової хижі поведи.

Взненавидь тих, хто в їх недолі
Винен. Згадай тяжкі кривди.
І щирий спів збуркай про волю...
Але—нікого не кльони.

До діла ж! Годі сумувати.
На ниву, юні орачі,
Покинув пишної кімнати,
Ідіть по зорям у ночі.

З ЩОДЕННИКА.

Стій, гарна хвилино!
Стій! далі не йди.
Мене, як дитину,
Сповий, обгорни.

Удвох ми з тобою
Зійшлись на пляху, —
Простивсь я з журбою,
Забув про нудьгу.

У серці заграли
Весілля і світ,
І очи пальнули,
І думка горить.

Стій, гарна хвилино!
Гляди, не втичи.
З тобою так легко,
Ласкаво в житті.

А що це?.. Не чую,
Не бачу—де ти.
На серці знов сумно,
Знов важко ітти...

Хвилино, озвися!
Хвилино, прилинь!
Немає... Зрадливо
Геть бовкає дзвін.

* * *

Під гнітом тяжким і гидким
Задавлені в грудях дихання,
І тільки блиска самоцвіт
Святих та великих жаданнів.

Хрещатий наш вік весь лихий,
Бо радість ховаєть ся в горе:
То камнем полине на дно,
То тріскою вітер погоне.

* * *

Все туга та туга, а деж ті пісні,
Що з небом сміють ся чарівній весні,
З морської безодні перлини зривають,
На берег пологий з піском розсипають.

Все лихо та голод по рідним оселям;
Пахмурі скрізь люди, і гай невеселий;
Засмучені села темрявою криті,
Білепькі хатини дерезкою ввиті.

Де-ж искра та сяйва, що краще життя
Дасть миру потугу, рушить почуття,
Коли, брат як з братом, обіймуть ся люди?..
Чи зовсім умерла... чи ще тільки буде?

Можливо це мрія незбутня, палка,
Велика надія, могутня, свята...
Але в неї вірити і жити бажаєш,
В затийливій тиши не мов би вчуваєш,

Що буде хвилина великих руїн,
Поховану зброю достануть із скринь,
На жертівник жертви падуть без жалю,
І кремнем у серці добудуть вогню.

НАД КОЛИСКОЮ.

Спи, дитино, тихо, тихо,—
Поки лиха ще нема.
Місяць ніжний і ясненький
В твоє ліжко загляда.
Спи, дитино, тихо, тихо...

Виростай, моя дружино,
В силу рвійну уберись,
З віком похоти і криводи
Дійсно й сміливо борись.
Спи, дитино, тихо, тихо...

Сгинув батько твій далеко,
Куля катова знайшла;
За острожними стінами
Довго мати прожила.
Спи, дитино, тихо, тихо...

За святу велику мрію,
За народ на смерть ішли,
Все життя своє віддали,
Умирали без журби.
Спи, дитино, тихо, тихо...

Пам'ятай рідную матірь,
Не забудь її слова:
„Син! за істину святую
„Горя кружку пий до дна".
Спи, дитино, тихо, тихо...

* * *

Лягає ніч за чорну браму,
Зоря тікає у пітьму;
Десь грім далеко в полі вдарив.
Сховай, забудь свою нудьгу!

Фортуна нам цей час послала.
Гидкі кайдани швидче рви.
Он блискавиця знов засяла;
У степ удумчивий біжим.

Бери-ж ти пилку гостру в руки,
Пиляй, поки ще варта спить.
Чого сумний? Невже ці муки
В тобі убили волі хить!

Там наші ниви, рідні люди
І мова серцю дорога;
Вона мерців з могили буде
І тупирів з ліжок здійма.

Давай удвох перепиляєм.
Наш слід в тумані пропаде;
Криласта нічка заховає
Того, хто волею живе.

Туди до царини ярами,
А там укриє ліс густий.
І воля пишна вмісті з нами
Восхід зустріне золотий.

Ти кажеш „ні!“ Мені здаєть ся.
Це вітер листя зворушив.
Залізо пильці піддаєть ся...
Ну, що? Біжим? Біжим!

* * *

Докірливий вітер у кручі далекі
З шляху розігнався і зник;
В півтемності ляскає скрегіт лелеки;
В забору побіг річки тік.

Далеко, далеко щось в полі сивіє —
То контури гір, чи лісá?
Чи хмара пливуча на небі чорніє,
Ролéту до землі спуска?

В сап'яні одягнена доля там броде
Одна у ночі на чолі
І кличе: „збуркайся, великий народе"...
Навколо літають чмелі.

* * *

Я грати не вчився на бандурі
І прості скорботні пісні
Про муки, що з нами панують,
Журбою керую душі.

Мій стогін із серця зірвався,
Думки запалали вогнем,
Спів перший в самоті скупався,
По струнам ударив мечем.

Нехай мене судять, як знають, —
Я біль із душі виливав:
Пісні ці для рідного краю
Під прапором смутку складав.

* * *

Колосся
Волосся
Свої росплело.
В розлогі
Дороги
Дві рядом лягло.

Привиди
Огиди
Втонули в житті.
Зневір'я
В підгір'я
Лунають з землі.

Краплини
В рослини
Роса улива.
Гостренька
Яскренька
Коса виграва.

Віночки
В садочку
Квітник розін'яв.
Чорняву
Темряву
Новий день прогнав.

Над нами
Рядами
Проміння пливуть:
Обранці
У ранці
Буття краще л'ють.

* * *

Ну, годі! Не треба більш, брате.
Останню чарину ти смутку вспіни.
І п'яні від горя співати
Ми будем веселі приємні пісні,
У море підéмо брести —
На те ми пловці.

Не смійтесь, що п'яні співаєм
Тверезим не змога про це спогадати.
Хоч ріжно, можливо, гукаєм —
Но п'яні від туги ми лихо вчуваєм,
Бредем серед моря—зітхаєм...
На те ми співці!

Зміст:

Я бачив на скелі орел очи вскинув 3
Куди ітти 4
Посвята 5
Годі спати! 7
Серед моря човен плава 9
Заклик 10
Гидко в світі цім повстало 11
В неволі 13
Тяжко жити вік сліпим 14
Я знаю, мій краю 15
О, мати, мати 17
Чи є в світі така ласка 19
Хотів би не чути 21
Бреніть дужче струни, бреніть отруєні 22
Подорож 23
Хвиля за хвилею 25
Іділ віка 26
Серед степу одні 27
Вдосвіта 29
Ти смієш ся, а я плачу 30
Нехай ми нікчемні 31
Над Дніпром 33
Гудуть дзвони 35
Той не орач, хто плуг куе 36
Довічний мотів . . . . . —
Вінок В. І. Бровареькому 37
У моря 38
Гей, бистря, бистря, бистрина . . . . . —
Ти вийшов ранком до зорі 39
Над морем 41
Нарис 42
За брамою 43
Чи я сплю, а чи дрімаю 44
О, фантазіе велика 45
Ми бажаєм долі 47
Швачка 49
В школі 51
Фортуні 52

З пісень кохання: I. Не осуди 53
II. Любов 54
III. З неба зірка обірвалась 55
IV. Линули сльози з очей молодесеньких 57
V. Учора умерло, сьогодні зника 58
VI. Мій перший спів 59
VII. Пітемність мій спокій украла . . . . . —
VIII. Розрада 60
IX. З очей похмурих пала роса 61
X. Не перша ти 63
XI. Ти з серцем розбитим до мене ввійшла 64
Рожовая квітка 65
Сад мій роскішний 66
Осіння ніч 67
Сонет 68
Везерунок 69
Перший сніг . . . . . —
Зімою 70
В зімовий вечір 71
Чую дзвон 73
Слухай пісню соловейка 75
Ой косе вже, косе 76
У полі 77
Ніч опустилась на землю глибока 78
Метелик 79
Ранком 81
Скорбота сковала 82
Не кльони 83
З щоденника 85
Під гнітом 86
Все туга та туга 87
Над колискою 88
Ляга́в ніч за чорну браму 89
Докірливий вітер 91
Я грати не вчився 92
Колосся 93
Ну, годі! 94
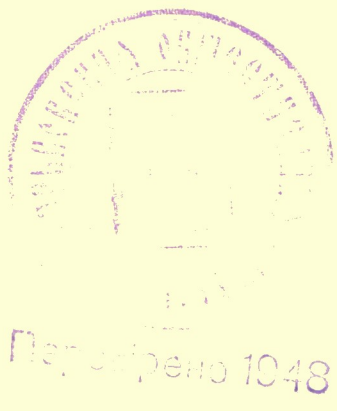
ПРОВЕРЕНО 1996Г